

Ověřovací doložka konverze do dokumentu obsaženého v datové zprávě

Ověřuji pod pořadovým číslem **57346** (CE:118058701-221198-190424105318), že tento dokument, který vznikl převedením vstupu v listinné podobě do podoby elektronické, skládající se z **17** listů, se doslovně shoduje s obsahem vstupu.

Zajišťovací prvek: **Žádný**

Ověřující osoba: **Jana Krimová**

Vystavil: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**

v Praze dne **24.04.2019 10:53:18**

Jana
Krimová

Digitálně podepsal Jana
Krimová
DN: c=CZ, cn=Jana Krimová,
o=MPSV, ou=Ministerstvo
práce a sociálních věcí,
givenName=Jana, sn=Krimová,
serialNumber=ICA - 10248698
Datum: 2019.04.24 10:53:42
+02'00'



118058701-221198-190424105318





Dipl.-Pol. Jana Maláčová, MSc.
ministřině práce a sociálních věcí

V Praze dne 18 -04- 2019
Č. j.: MPSV-2019/71735-222

Vážený pane předsedo vlády,

v souladu s plněním úkolu vyplývajícího z usnesení vlády České republiky ze dne 20. března 2013 č. 202 k Závěrečným doporučením Výboru OSN proti mučení Vám v příloze tohoto dopisu zasílám informace o naplňování Závěrečných doporučení Výboru OSN proti mučení za resort práce a sociálních věcí v roce 2018.

S pozdravem

Příloha

Vážený pan
Ing. Andrej Babiš
předseda vlády
Úřad vlády ČR
Praha

Informace o naplňování Závěrečných doporučení Výboru OSN proti mučení za resort Ministerstva práce a sociálních věcí v roce 2018

Zacházení s romskou menšinou

12. Výbor je znepokojen zprávami o sterilizaci romských žen bez svobodného a informovaného souhlasu, o zničení lékařských záznamů o nedobrovolných sterilizacích a o obtížích obětí získat náhradu. (čl. 2, 14, 16)

Výbor doporučuje, aby smluvní strana bezodkladně, nezávisle a efektivně vyšetřila všechna obvinění z nedobrovolných sterilizací romských žen, prodloužila lhůtu pro podávání žádostí, stíhala a potrestala pachatele a poskytla obětem spravedlivou a adekvátní kompenzaci. Zdravotnický personál, který provádí sterilizace bez svobodného, úplného a informovaného souhlasu, by měl být trestně odpovědný a zdravotnická dokumentace týkající se možné nedobrovolné sterilizace by neměla být zničena ve lhůtě dané zákonem. Zdravotnický personál by měl být školen ohledně vhodných způsobů získání svobodného a informovaného souhlasu od žen, které podstupují sterilizaci, a tištěné materiály vztahující se ke sterilizaci by měly být přeloženy do romštiny.

V minulosti byl zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) členem pracovní skupiny zřízené ministrem pro lidská práva, jejímž úkolem bylo vypracovat návrh právní úpravy odškodnění obětí sterilizace prováděné v rozporu s právem. Výsledkem činnosti této pracovní skupiny byl návrh na přijetí zvláštního zákona umožňujícího odškodnění protiprávně sterilizovaných osob mimosoudní cestou, který vláda zvažovala v září 2015. K odškodnění obětí minulé praxe však po zralé úvaze vláda nakonec nepřistoupila, když předtím důkladně zhodnotila všechny relevantní okolnosti vč. doporučení mezinárodních orgánů.

V návaznosti na to byla činnost shora uvedené pracovní skupiny ukončena. Dojde-li však do budoucna k obnovení úvah o možnosti dobrovolného odškodnění osob v minulosti protiprávně sterilizovaných, je MPSV připraveno se na vytváření případného odškodňovacího mechanismu podílet.

Psychiatrická zařízení

21. I přes změny v legislativě, které byly oznámeny delegací smluvní strany, je Výbor znepokojen zprávami o častém umístování osob s mentálním nebo psychosociálním postižením do sociálních, zdravotnických a psychiatrických ústavů bez jejich informovaného a svobodného souhlasu, přetrvávajícím používáním klecových lůžek, navzdory jejich právnímu zákazu, a sít'ových lůžek, stejně jako jiných omezujících prostředků, jako je uvazování k lůžku, pouta a umístování do izolace, často v nehygienických podmínkách a při zanedbání fyzické péče. Výbor je dále znepokojen absencí vyšetřování špatného zacházení a úmrtí osob v institucionální péči, upoutaných na klecová či sít'ová lůžka, včetně sebevražd (čl. 11 a 16).

Výbor doporučuje, aby smluvní strana:

- a) přidělila dostatečné finanční prostředky na implementaci národního plánu transformace psychiatrických, zdravotních, sociálních a jiných služeb pro dospělé a děti s mentálním nebo psychosociálním postižením, aby byl zajištěn rychlý proces deinstitucionalizace k službám více založeným na komunitě a/nebo dostupnému bydlení;***

Deinstitucionalizace a transformace sociálních služeb

Podpora deinstitucionalizace sociálních služeb se realizuje především prostřednictvím finančních prostředků čerpaných z Evropských strukturálních a investičních fondů.

Pro podporu transformace sociálních služeb bylo v roce 2018 možné využít projekty realizované v rámci výzev vyhlášených v Integrovaném regionálním operačním programu (dále jen „IROP“):

- výzva č. 60 na integrované projekty ITI (vyhlášena 22. 11. 2016, ukončení příjmu žádostí až 31. 10. 2022; alokace výzvy 1,4 mld. Kč)
- výzva č. 61 na integrované projekty IPRÚ (vyhlášena 22. 11. 2016, ukončení příjmu žádostí až 31. 10. 2022; alokace výzvy 1 mld. Kč), ze kterých je možné deinstitucionalizaci podpořit.

- výzva č. 49 Deinstitutionalizace sociálních služeb za účelem sociálního začleňování II. Číslo výzvy 06_16_17. K datu 5. 9. 2016 došlo ke zpřístupnění žádostí. K zahájení příjmu žádostí došlo 12. 9. 2016 a k ukončení příjmu žádostí došlo 27. 7. 2017. Celková alokace výzvy č.49 (ERDF – 1 300 000 000 Kč. Státní rozpočet – max. 229 411 765 Kč.).
- výzva Č. 77 Deinstitutionalizace sociálních služeb za účelem sociálního začleňování III. Číslo Výzvy 06_17_095. K datu 14. 10. 2018 došlo ke zpřístupnění žádostí o podporu. K zahájení příjmu žádostí došlo 25. 10. 2018 a k ukončení příjmu žádostí došlo 30. 3. 2018. Celková alokace výzvy č. 77 je 200 000 000 Kč. Státní rozpočet max. 30 000 000.
- výzva č. 81 Rozvoj sociálních služeb II. Číslo Výzvy 06_18_102. K datu 31. 5. 2018 došlo ke zpřístupnění žádostí o podporu. K zahájení příjmu žádostí došlo 28. 6. 2018 a k datu 29. 11. 2018 došlo k ukončení příjmu žádostí. Celková alokace výzvy č. 81 (ERDF + SR) je 176 470 588 Kč.
- výzva č. 82 Rozvoj sociálních služeb (SVL) II. Číslo Výzvy 06_18_103. K termínu 31. 5. 2018 došlo ke zpřístupnění žádostí o podporu. K zahájení příjmu žádostí došlo 28. 6. 2018 a k datu 29. 11. 2018 došlo k ukončení příjmu žádostí. Celková alokace výzvy č. 82 (ERDF + SR) 411 764 706 Kč.

Dále bylo v roce 2018 možné využít výzvy Operačního programu Zaměstnanost:

- výzva č. 17, ze které je financován projekt MPSV „Život jako každý jiný“ (40 mil. Kč) podporující transformaci sociálních služeb a život lidí se zdravotním postižením v jejich přirozeném prostředí.
- výzva č. 38 pro zařízení zřizovaná MPSV (vyhlášena 5. 11. 2015, ukončení příjmu žádostí až 29. 6. 2018),
- výzva 8 a 7 pro Hlavní město Prahu a kraje (vyhlášené 20. 7. 2015, ukončení příjmu žádostí až 31. 12. 2019).
- výzva č. 066 v rámci OPZ. Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb a podpora služeb komunitního typu vzniklých po transformaci. Specifickým cílem výzvy: zvýšit kvalitu a udržitelnost systému sociálních služeb, služeb pro rodiny a děti a dalších navazujících služeb

podporujících sociální začleňování. Investiční priorita 2. 2 zlepšování přístupu ke službám.

- výzva č. 066 byla vyhlášena 20. 3. 2017. K zahájení příjmu žádostí o podporu došlo 20. 3. 2017 a k ukončení příjmu žádostí o podporu došlo 31. 5. 2017. Finanční alokace výzvy (rozhodná pro výběr projektů k financování): 100 000 000 CZK. Finanční alokace výzvy (podpora): 95 000 000 CZK.
- výzva č. 089 v rámci OPZ. Datum vyhlášení výzvy v termínu 3. 9. 2018 se specifickým cílem výzvy je zvýšit kvalitu a udržitelnost systému sociálních služeb pro rodiny a děti a dalších navazujících služeb podporujících sociální začleňování. Investiční prioritou výzvy bylo zlepšování přístupu ke službám. Název výzvy: Podpora procesu transformace pobytových sociálních služeb a podpora služeb komunitního typu vzniklých po transformaci. Datum zahájení příjmu žádostí o podporu bylo 3. 9. 2018 a k ukončení příjmu žádostí o podporu došlo 31. 1. 2019. Finanční alokace výzvy č. 089 (rozhodná pro výběr projektů k financování): 60.000 000 CZK. Finanční alokace výzvy (podpora): 57.000 000 CZK.

Informace o podpoře z Evropských strukturálních a investičních fondů jsou zveřejňovány také na webové stránce <http://www.trass.cz/index.php/transformace/podpora-transformace/podpora-deinstitucionalizace-eu/>.

Pro rok 2018 stanovilo MPSV (stejně jako tomu bylo v několika předchozích letech) ve svých prioritách dotačního řízení pro kraje a hlavní město Prahu na podporu poskytování sociálních služeb v roce 2018 jako jednu z priorit i podporu pobytových služeb sociální péče realizujících kroky vedoucí k deinstitucionalizaci a humanizaci a podporu sociálních služeb vzniklých či vznikajících v souvislosti s procesem transformace pobytových zařízení. Navíc bylo i v tomto dotačním řízení i v dotačním řízení pro sociální služby s nadregionální a celostátní působností jednou z priorit podpořit terénní a ambulantní služby sociální péče, které umožňují život uživatelů služeb v jejich přirozeném prostředí.

b) zavedla detailní kontrolu a dohled soudními orgány při jakémkoliv umístění osob s intelektuálním nebo psychosociálním postižením do

ústavů s vhodnými právními zárukami a návštěvou nezávislých monitorovacích orgánů. Umístění a léčba by měly být založeny na svobodném a informovaném souhlasu a osoby, jichž se to týká, by měly být v předstihu informovány o zamýšlené léčbě;

Detence v sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), umožňuje, aby při uzavírání smlouvy o poskytování sociální služby byla osoba, u níž byla omezena svéprávnost, zastoupena opatrovníkem, popř. může být v zákonem stanovených případech zastoupena obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Cílem je zajistit osobě péči v případech, kdy by neposkytnutí sociální služby ohrozilo život osoby nebo by jí hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jejím okolí.

V roce 2016 byla schválena a nabyla účinnosti novela zákona o sociálních službách, jejímž cílem bylo vytvoření podmínek a zavedení pravidel a limitů pro poskytování sociálních služeb bez souhlasu klienta pobytové sociální služby. V návaznosti na to byla upravena vybraná ustanovení zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“), které upravují řízení o vyslovení nepřipustnosti držení osoby v zařízení sociálních služeb.

Uvedenou novelou zákona o sociálních službách byla stanovena povinnost poskytovatele sociální služby oznámit ve lhůtě 24 hodin soudu skutečnost, že osoba, která není schopna vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby (protože za ni uzavřel smlouvu opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností podle § 91 odst. 6 zákona o sociálních službách), projeví vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby. Poskytovatel sociálních služeb má dále povinnost vést evidenci o osobách, kterým poskytuje pobytovou sociální službu na základě takto uzavřené smlouvy a dále o případech, kdy osoba vysloví vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby. Evidence mj. obsahuje:

- datum a četnost projevených vážně míněných nesouhlasů osoby s poskytováním pobytové sociální služby, včetně popisu situace,

- záznam o splnění povinnosti oznámit soudu podle § 91b odst. 1 skutečnost, že osoba projevila vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby
- popis vyřešení situace.

V zákoně o zvláštních řízeních soudních je stanovena lhůta pro rozhodnutí soudu o nepřípustnosti držení v sociálních službách (45 dnů ode dne zahájení řízení). Dále je doplněno, že rozhodne-li soud o nepřípustnosti držení v sociálních službách, je povinen nejpozději do 3 měsíců přezkoumat, zda opatrovník učinil kroky k nápravě, a to i opakovaně, pokud k nápravě nedošlo.

Jsou zde také upraveny i možnosti, jak může státní zastupitelství zjišťovat podmínky k podání návrhu soudu na vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb (např. vstupovat v kteroukoliv dobu do zařízení sociálních služeb a další).

V návaznosti na shora uvedenou úpravu vydalo MPSV doporučený postup č. 04/2017, k detencím v zařízení sociálních služeb, jehož účelem bylo poskytnout podporu a pomoc poskytovatelům sociálních služeb a pracovníkům obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a opatrovníkům při řešení uvedených situací.

V reakci na opakovanou kritiku ze strany Kanceláře VOP, jakož i např. Ministerstva spravedlnosti k obsahu uvedeného doporučeného postupu a absenci některých aspektů důležitých pro praxi přistoupilo MPSV v roce 2018 k aktualizaci uvedeného doporučeného postupu. Aktualizace je uveřejněna na webových stránkách MPSV pod názvem Doporučený postup č. 5/2018, kterým se nahrazuje doporučený postup č. 04/2017, k detencím v zařízení sociálních služeb. Uvedený doporučený postup nabyl účinnosti 1. ledna 2019,

Na aktualizaci doporučeného postupu spolupracovalo MPSV s ministerstvem spravedlnosti, Kanceláří VOP, kanceláří vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva, Nejvyšším státním zastupitelstvím a odbornou veřejností.

Doporučený postup č. 5/2018 obsahuje mj. postup při uzavírání smlouvy (OÚ OZP i poskytovatele), postup poskytovatele při projevení vážně míněného nesouhlasu, oznamovací povinnost poskytovatele, vedení evidence podle § 91c zákona o sociálních službách, roli inspekce poskytování sociálních služeb (sankce při neplnění povinnosti evidence, podmínky soudní ochrany, vč. zastupování a další podpory umístěného člověka, jakož i 2 přílohy: doporučený vzor Oznámení o držení a Doporučený vzor lékařského posudku.

V roce 2018 nebylo MPSV doručeno žádné rozhodnutí o vyslovení nepřípustnosti dalšího držení člověka v zařízení sociálních služeb.

c) přijala všechna nezbytná opatření k tomu, aby zajistila, že v praxi nebudou používána klecová lůžka v souladu se zákazem zakotveným v zákoně o zdravotních službách (zákon č. 372/2011 Sb.). Dále Výbor doporučuje, aby byl zákon změněn tak, že by obsahoval zákaz síťových lůžek s ohledem na to, že jejich účinky jsou podobné účinkům klecových lůžek;

Používání klecových lůžek jako opatření omezující pohyb je podle stávající právní úpravy sociálních služeb nezákonné, a to od nabytí účinnosti zákona o sociálních službách, tedy od roku 2007. Za použití opatření omezující pohyb v rozporu s touto právní úpravou, což je i užití klecových lůžek v sociálních službách, je možné uložit pokutu až do výše 250 000 Kč. Za rok 2018 nebyla za klecová lůžka uložena inspekcí poskytování sociálních služeb žádná pokuta (nebylo zjištěno, že by v sociálních službách byla).

d) zajistila efektivní monitoring a nezávislé hodnocení podmínek v ústavech včetně hygieny a případů zanedbání. Měla by vytvořit mechanismus stížností, zaručit poradenství a poskytnout zdravotnickému i nezdravotnickému personálu školení o tom, jak poskytovat nenásilnou a nenátlakovou péči. Všechny případy špatného zacházení a úmrtí, včetně případu 30leté Věry Musilové z roku 2006 a sebevraždy 51leté ženy z 20. ledna 2012, by měly být efektivně vyšetřeny a stíhány a obětem i jejich rodinám by měla být poskytnuta náprava včetně kompenzace a rehabilitace.

Problematika stížností je v rámci systému sociálních služeb řešena především prostřednictvím standardů kvality sociálních služeb, které jsou přílohou vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Standard č. 7 nese název „Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby“ a ukládá poskytovatelům:

- písemně zpracovat vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností
- informovat osoby o možnosti podat stížnost a jakým způsobem
- evidovat a vyřizovat stížnosti písemně v přiměřené lhůtě
- informovat osoby o možnosti obrátit se v případě nespokojenosti s vyřízením stížnosti na další orgány.

Standardy kvality jsou spolu s dalšími oblastmi sociálních služeb předmětem inspekce poskytování sociálních služeb, kterou provádí MPSV. Ministerstvo je oprávněno ukládat poskytovateli sociálních služeb opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekci a poskytovatel je povinen splnit uložená opatření ve stanovené lhůtě. Při nesplnění uložených opatření se poskytovatel sociálních služeb dopouští správního deliktu a může mu být uložena i pokuta.

Dále jsou stížnosti řešeny přímo na MPSV, které je přijímá a vyřizuje. Více k tomuto tématu je uvedeno pod bodem 23.

Problematika násilí v sociálních službách

Dne 18. 2. 2018 se v rámci projektu Život jako každý jiný uskutečnilo diskuzní setkání zástupců poskytovatelů sociálních služeb k tématu „Násilí v sociálních službách“. Byly zde shromážděny příklady dobré i špatné praxe z pobytových zařízení sociálních služeb. Na konci roku 2018 byla dokončena zadávací dokumentace k veřejné zakázce „Zpracování analýzy násilného jednání na osobách se zdravotním postižením v rámci pobytových sociálních služeb“. Analýza by měla být realizována během roku 2019.

V červnu 2018 vyšel článek k problematice prevence a řešení násilí v pobytových sociálních službách ve Zpravodaji Národního centra podpory transformace sociálních

služeb, který je zveřejňován na webové stránce:
<http://www.trass.cz/index.php/category/zpravodaj/>.

V činnosti pokračovala pracovní skupina, která pracuje na vytvoření metodického dokumentu k problematice prevence a řešení násilí v pobytových sociálních službách. Činnost pracovní skupiny bude pokračovat i v roce 2019.

V roce 2018 byl dokončen první návrh uvedeného pokynu z teoretické části, která ještě projde revizí. Teoretická část obsahuje popis související legislativy, slovník pojmů a dále se soustředí na vymezení rizikových faktorů násilného jednání. Praktická část bude dopracována v roce 2019 a ověřena experty s dlouholetou praxí v sociálních službách. Část metodického pokynu bude zpracována v podobě, která bude srozumitelná pro osoby se zdravotním postižením (easy to read formát).

Tělesné tresty

22. Výbor je znepokojen rozsáhlou tolerancí tělesných trestů v smluvní straně a absencí legislativy, který by je výslovně zakazovala. Je také znepokojen ustanovením zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, které stanoví, že rodiče mají právo použít „přiměřených výchovných prostředků“, a že tato otázka bude ošetřena podobným způsobem v novém občanském zákoníku (čl. 2 a 16).

Výbor doporučuje, aby smluvní strana upravila svou legislativu včetně zákona o rodině a nového občanského zákoníku směrem k zavedení výslovného zákazu tělesných trestů ve všech oblastech. Smluvní strana by měla uspořádat osvětové kampaně pro širokou veřejnost ohledně nepřipustnosti tělesných trestů a újmy, kterou tělesné tresty působí.

1. Nepřijatelnost a sankce za využití nepřiměřeného výchovného prostředku

Český právní řád upravuje právo rodičů usměrňovat dítě výchovnými opatřeními v ustanovení § 857 odst. 2 občanského zákoníku, na základě něhož mají rodiče právo usměrňovat dítě, dokud se nestane svéprávným, výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, vč. omezení sledujících ochranu

morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit. **Rodič či jiná osoba odpovědná za výchovu však nesmí použít proti dítěti nepřiměřený výchovný prostředek nebo omezení či jej nesmí zneužívat k fyzickým pracím nepřiměřeným jeho věku a stupni tělesného a rozumového vývoje.**

Pokud by rodič při výchově dítěte použil nepřiměřený výchovný prostředek, pak takové jednání **naplňuje skutkovou podstatu přestupku podle § 59 odst. 1 písm. h) a i) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů** (dále jen „zákon o SPOD“). Řízení o tomto přestupku upravuje zákon č. 250/2016 Sb., *o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*, kdy v souvislosti s tím došlo i k doprovodné novele zákona o SPOD (konkrétní ustanovení § 59 a násl. upravujících přestupky na úseku SPOD).

Rodičům či jiným osobám odpovědným za výchovu lze za takový přestupek uložit *pokutu až do výše 50 000 Kč*. Pachateli však může být v rámci přestupkového řízení uložena i jiná sankce, např. *napomenutí*, v rámci něhož správní orgán (zde příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností) upozorní pachatele na důsledky protiprávního jednání, jež mu podle zákona hrozí, pokud by se i v budoucnu dopouštěl podobného jednání. Rovněž mu může být uloženo *omezující opatření* spočívající v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování.

Neúměrné trestání dětí se závažnými následky pro dítě (fyzickými, psychickými) je řešeno **v rámci trestní odpovědnosti**, kdy jsou skutkové podstaty takových trestných činů uvedeny v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

2. Programy zaměřené na podporu pozitivního rodičovství a podporu rodičovských kompetencí

Programy zaměřené na pozitivní rodičovství, zkvalitnění vztahů v rodině a rodičovské kompetence jsou součástí primární prevence v oblasti rodinné politiky. Na oblast zdravých rodinných vztahů, prevenci konfliktů v rodinách a rozvoj rodičovských kompetencí v této oblasti se zaměřuje *Koncepce rodinné politiky*, která podporuje včasnou pomoc rodinám ve formě široké škály poradenských, vzdělávacích, tréninkových a osvětových činností.

Konkrétní programy podpory jsou pro rodiny s dětmi financovány prostřednictvím dotačního programu MPSV *Rodina*, z něhož jsou financovány aktivity zaměřené na pozitivní rodičovství a poradenství rodičům při řešení výchovných či jiných problémů souvisejících s péčí o dítě. V rámci dotační oblasti programu „*Podpora práce s dětmi a rodinami v oblasti sociálně-právní ochrany dětí*“, jsou podporovány fyzické a právnické osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany (dále jen „SPO“), které nabízejí mimo jiné podporu při rozvoji rodičovských kompetencí v oblasti výchovy a péče o děti v rodinách, které se již dostaly do evidence ohrožených dětí, jejichž situaci už řeší orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Níže je uvedena tabulka s přehledem přerozdělených finančních prostředků a s počtem podpořených projektů v roce 2018.

Tab. Počet projektů podpořených z dotačního titulu Rodina a ochrana práv dětí a výše alokace za rok 2018

Oblast	Počet projektů
Preventivní aktivity na podporu rodiny	252
Podpora práce s dětmi a rodinami v oblasti sociálně-právní ochrany dětí	90
Celkem podáno projektů	342
Celkem podpořeno projektů	273
Celková výše alokace v rámci titulu	96 500 000 Kč
Celkem vyplaceno	96 488 057 Kč

3. Pomoc dětem, u nichž rodiče použili nepřiměřený výchovný prostředek

Na děti, u nichž rodiče využívají nepřiměřené výchovné prostředky, které se projevují ve formě násilí vůči dítěti, se nahlíží optikou zákona o SPOD jako na děti ohrožené ve smyslu § 6 tohoto zákona, kde jsou vymezené skupiny dětí, kterým je poskytována SPO z důvodu, že:

- rodiče zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti (*tj. zneužívají právo usměrňovat dítě výchovnými opatřeními dané § 857 odst. 2 občanského zákoníku*);
- se jedná o dítě, na kterém byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost dítěte, mravní vývoj nebo jmění dítěte, či je zde podezření ze spáchání takového činu, pokud použitý nepřiměřený výchovný prostředek naplňuje skutkovou podstatu trestného činu.

Tyto případy zakládají důvod pro aplikaci veřejnoprávní ochrany dětí, kterou v ČR zajišťují OSPOD, které disponují řadou oprávnění a opatření na ochranu dítěte. Dítě samo má právo se na tyto orgány obrátit se žádostí o pomoc podle § 8 zákona o SPOD, a to i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu. Stejně tak má právo se na OSPOD obrátit rodič podle § 9 zákona o SPOD, pokud potřebuje pomoc při výkonu svých práv a povinností. Nutno dodat, že státní orgány, školy a školská zařízení, poskytovatelé zdravotních a sociálních služeb a dalších služeb pro děti mají podle § 10 odst. 4 zákona o SPOD oznamovací povinnost vůči OSPOD, pokud se dostanou do kontaktu s dítětem, které vykazuje známky ohrožení (týrání či zneužívání), např. i v důsledku uplatňování nepřiměřených výchovných opatření ze strany rodičů.

Po vyhodnocení situace ohroženého dítěte vytváří OSPOD individuální plán ochrany takových dětí, v němž je naplánována intervence k řešení situace dítěte. Řešení situace dítěte může probíhat ve spolupráci s poskytovateli služeb zaměřených na pomoc rodinám při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě. Přímými poskytovateli těchto služeb jsou v ČR fyzické nebo právnické osoby pověřené k výkonu SPO, které realizují takto zaměřené poradenské, vzdělávací a osvětové programy. Případně mohou tuto pomoc zajišťovat ve spolupráci s OSPOD poskytovatelé sociálních služeb, např. sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, které rodinám s dětmi, jejichž vývoj je v důsledku dlouhodobé krizové sociální situace ohrožen, nabízejí výchovné, vzdělávací, aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti a další.

OSPOD má také oprávnění na základě § 12 zákona o SPOD uložit rodičům dítěte, kteří nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte, nebo nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci, či nedbali doporučení spolupracovat s jejím poskytovatelem, povinnost tuto odbornou poradenskou pomoc využít.

Dále má možnost uplatnit vůči takovým rodičům výchovné opatření podle § 13 zákona o SPOD, na základě něhož může:

- a) napomenout vhodným způsobem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,
- b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte;

- c) uložit rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, např. zákaz určitých činností nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji;
- d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo terapii.

OSPOD má rovněž možnost podávat v zájmu ochrany dítěte návrhy na soud, na základě nichž může být dítě v extrémních případech trestání, které se promítá v týrání či zneužívání dítěte, kdy je život, zdraví, vývoj nebo jiný důležitý zájem dítěte ohrožen, vyústit v podání návrhu na soud, na základě něhož může být dítě odejmuto z péče rodičů a umístěno do náhradního prostředí (např. do péče příbuzného ochotného a kompetentního tuto péči zajistit, do péče pěstounů na přechodnou dobu či do péče pobytového zařízení pro krizovou pomoc dětem.

OSPOD má rovněž na základě § 51 odst. 5 písm. b) zákona o SPOD oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení, kterým musí oznámit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl na dítěti spáchán trestný čin, např. v důsledku použití nepřiměřeného výchovného prostředku.

V systému sociálních služeb také fungují služby pro osoby v krizové situaci, mezi něž patří i oběti násilí, včetně dětských obětí. Tyto oběti mohou takto využít např. telefonickou krizovou pomoc pro osoby nacházející se v situaci ohrožení zdraví nebo života (bezplatné krizové linky) či krizovou pomoc poskytovanou terénní, ambulantní nebo pobytovou formou. Tyto služby bývají vstupní branou k dalším možnostem pomoci a podpory.

Sběr dat

23. Výbor vyjadřuje politování nad absencí detailních a rozčleněných dat o stížnostech, vyšetřováních, stíháních a odsouzeních v případech mučení a špatného zacházení ze strany policie, bezpečnostních pracovníků a vězeňského personálu, včetně případů, které se týkají nedobrovolných sterilizací, chirurgických kastrací, nedobrovolné léčby a umístění do zařízení sociálních služeb, včetně používání omezujících prostředků a násilných útoků

vůči etnickým menšinám, zejména Romům, v případech obchodu s lidmi a domácího a sexuálního násilí.

Smluvní strana by měla shromažďovat statistická data relevantní k monitorování implementace Úmluvy na národní úrovni v takových oblastech, jako jsou stížnosti, vyšetřování, stíhání a odsouzení v případech mučení a špatného zacházení, které se týkají nedobrovolných sterilizací, chirurgických kastrací, nedobrovolné léčby a umístění do zařízení sociálních služeb, včetně používání omezujících prostředků, a násilných útoků vůči etnickým menšinám, zejména Romům, v případech obchodu s lidmi a domácího a sexuálního násilí a to včetně informací o způsobech náhrady včetně kompenzace a rehabilitace, které byly obětem poskytnuty.

Za rok 2018 obdrželo MPSV 71 stížností, na základě kterých:

- provedlo 42 inspekci poskytování sociálních služeb
- 8 bylo přímo postoupeno jinému orgánu: 5 KÚ, 1 ÚP, 1 zřizovateli, 1 KHS
- 4 podněty byly vyřízeny odpovědí stěžovateli na základě zjištění aktuálně proběhlé inspekce poskytování sociálních služeb

Podle povahy stížnosti byla jednotlivá podání předána jako podnět k vykonání inspekce na odbor inspekci sociálních služeb MPSV nebo jako podnět ke kontrole registračních podmínek na registrující orgán místně příslušného krajského úřadu. V některých případech je podnět poslán také zřizovatelům organizací poskytujících dané služby. KÚ je v některých případech jak registrujícím orgánem, tak zřizovatelem. V takových případech „postoupení“ znamená postoupení zřizovateli k výkonu zřizovatelských pravomocí. Uvedené orgány podnět vyhodnotí a využijí svých zákonem stanovených pravomocí k dalšímu postupu.

Ostatní stížnosti směřovaly vůči úhradám, nebo šlo o stížnost zaměstnanců na vedení služby, některé byly vlastně žádostmi o zásah „vyšší moci“ v příbuzenských vztazích, kde figuruje uživatel služby. Některé nesměřovaly ani vůči službě, ale protože stěžovatel je uživatelem služby, zašle stížnost na MPSV. 6 stížností bylo anonymních; i těmito se MPSV zabývá.

Pokud při vyřizování stížností zjistí MPSV informaci (např. z webových stránek poskytovatele), která by mohla znamenat porušení zákona o sociálních službách (zákon č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů), informuje KÚ.

V roce 2018 bylo i nadále pokračováno v praxi předávání informací k vyřízení jinému orgánu nebo instituci na základě zjištěných problémů a nedostatků, které nespadají do kompetence příslušného odboru MPSV:

- 11x KÚ – odboru sociálních věcí
- 8x KÚ – odboru zdravotnictví
- 4x Policie ČR
- 3x MÚ
- 2x Úřad na ochranu osobních údajů
- 3x KÚ - registrace
- 1x FÚ
- 1x ÚP
- 1x OIP
- 1x KHS

kdy byly identifikovány závažné nedostatky v oblasti zabezpečení materiálně technických podmínek poskytování sociální služby, problematické situace v oblasti poskytování zdravotní péče a zajištění zdravotních služeb pro klienty pobytových zařízení, v oblasti zajištění hygienických podmínek poskytování sociální služby, porušení registračních podmínek především v oblasti personálního zajištění sociální služby či podezření na spáchání přestupku v oblasti porušování základních lidských práv a svobod.

Rozdělení kompetencí v oblasti kontroly sociálních služeb stanoví zákon o sociálních službách. Krajský úřad jakožto registrující orgán kontroluje registrační podmínky, což je např. odborná způsobilost všech fyzických osob, které budou přímo poskytovat sociální služby, zajištění hygienických podmínek a materiálních a technických podmínek. Krajský úřad je dále oslovován v případě poskytování služeb bez registrace. Inspekce poskytování sociálních služeb kontroluje plnění povinností poskytovatelů sociálních služeb stanovených v § 88, 89 a 91c zákona o sociálních

službách a kvalitu poskytovaných sociálních služeb dle § 99 zákona o sociálních službách.

Za rok 2018 bylo během inspekčních šetření v oblasti používání opatření omezujících pohyb osob zjištěno pochybení v těchto bodech:

- 3 x v oblasti evidence OOPO (§ 89 odst. 6)
- 1x v oblasti aplikace OOPO (§ 89 odst. 3)
- 1x v oblasti používání OOPO v přímém rozporu se zákonem o sociálních službách (§ 89 odst. 1)

Dále je vedena evidence užití opatření omezujících pohyb, avšak v době zpracovávání této informace byla dostupná data pouze za rok 2017. Údaje o užití opatření jsou uvedeny v následující tabulce:

Fyzické úchopy	Umístění osoby do místnosti zřízené k bezpečnému pobytu	Podání léků na základě ordinace přivolaného lékaře a za jeho přítomnosti	Jiná opatření	Celkem
2521	309	541	4327	7698